

Сьогодні закон України про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом демонструє вкрай низьку ефективність з цілого ряду об'єктивних показників. У сфері «Припинення діяльності» рейтингу Всесвітнього банку «Doing Business 2010» Україна посідає 145 місце зі 183 країн світу.

Робоча група, яка складається з експертів-практиків, розробила законопроект, метою якого є наблизити процедуру банкрутства в Україні до найкращої світової практики.

ФОНД
ЕФЕКТИВНЕ
УПРАВЛІННЯ

РЕФОРМА ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ

Тема №2 Банкрутство: Історія тривалістю в життя

Процедура банкрутства українських компаній процес тривалий та складний. У зв'язку з цим було створено робочу групу експертів, яка взялася за розробку нової версії законопроекту. Головною його метою стало не стільки скорочення строків як таких, скільки неприпустимість безконтрольного або маніпулятивного збільшення строків по кожній процедурі.

Питання довготривалості вищезгаданої процедури, її роль у функціонуванні ринкової економіки та вплив цього процесу на інвестиційний клімат країни вже виносились на порядок денний, у першому номері бюлетеня. У нашій державі процедура банкрутства не тільки забирає багато часу, вона сама по собі малоефективна. Про яку ефективність можна говорити, якщо в українських судах ще й досі не вирішена доля справ 10-річної давнини? Наприклад більшість справ про банкрутство великих супермаркетів завдяки апеляційним поданням знаходяться в середньому

2-3 роки тільки в першій стадії банкрутства, процедурі спостереження.

Тому цілком зрозуміло, що лише деякі гравці ринку схильні розглядати судовий процес відновлення платоспроможності як ефективний інструмент вирішення проблем. Навіть в умовах економічної кризи, коли в багатьох країнах вважалося збільшення судових справ про банкрутство абсолютно природним явищем, в Україні спостерігалось яскраво виражене падіння цього показника. З'ясувалося, що учасникам ринку простіше і швидше домовитися між собою ніж ско-

ригатися чинним законодавством про банкрутство.

В економічному сенсі проблема зволікання з процедурою виявляється через заморожені активи які не мають змоги потрапити знову до економічного обігу, наприклад не використовуються площі та земля, застаріває обладнання, відповідно не платяться податки та не створюються робочі місця. Отже чим швидше буде проходити процедура перерозподілу активів від неефективного власника до ефективного, тим скоріше почнуть працювати активи, створюючи прибуток та робочі місця. Тому довготривалість процедури банкрутства шкідлива не тільки з точки зору бізнесу але і з позиції держави.

На цьому етапі стало очевидно,

Головні процеси	 Спостереження	 Реструктуризація	 Ліквідація
Чинний закон	До 7 місяців	12 + 6 місяців	12 + 6 місяців
Новий законопроект	В середньому 5 місяців	Підготовка плану: не більше 3 -х місяців інакше ліквідація Реалізація плану: на відкуп суду і кредиторів	В середньому 4 місяці

що такий стан речей абсолютно неприйнятний і потрібно щось терміново міняти. Щоб виявити головні проблеми, пов'язані зі строками у чинному законодавстві, група експертів спільно з членами комітету Верховної Ради з економічних питань залучила до роботи усіх безпосередніх учасників процесу банкрутства – суддів, арбітражних управляючих, юристів, банкірів, представників світового банку та ін. Внаслідок плідної співпраці насамперед з'ясувалося, що розтягнутість процесу відновлення платоспроможності та банкрутства зумовлена величезною кількістю можливостей для оскаржень, які, власне, і гальмують реальний перебіг цієї і без того складної процедури. Наведемо приклад з реального життя: після порушення кредитором (зазвичай дружнього) справи про банкрутство боржник подає заяву на оскарження рішення суду про порушення справи. При цьому таке оскарження можна подавати нескінченну кількість разів, так само як і підстав для оскаржень може бути безліч. Ось лише декілька з них:

- рішення суду про порушення справи про банкрутство;
- рішення суду про затвердження вимог кредиторів;
- рішення суду про призначення розпорядника майном;
- рішення суду про проведення санації;

- рішення суду про затвердження плану санації або мирної угоди;

- рішення суду про припинення справи про банкрутство.

Звісно, це неповний список, але він зайвий раз доводить, що можливість оскарження разом з багатоетапністю процесу створюють додаткові умови для зволікання у часі. І ті незакриті судові справи, що вже протягом 10 років перебувають у процесі розгляду, є логічним результатом узаконеного порядку впровадження процедури банкрутства.

Ще одним недоопрацюванням є неузгодженість Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» з іншими законодавчими актами. Наприклад, закон про мораторій на відчуження державного майна. Він забороняє продаж державного майна і створює ситуацію, за якої при впровадженні процедури ліквідації продаж майна стає неможливим. Або інша ситуація: розпочата процедура санації (відновлення платоспроможності) і затверджено план, згідно з яким управляючий санацією має розпродати майно, виникають проблеми при узгодженні із законом про виконавче впровадження згідно з яким арешти на майно банкрута не можуть бути анульовані. Результат невтішний: відповідно, продавати знову ж таки нічого не можна.

Експертна думка

Олександр Удовиченко

Вищий господарський суд України

Одним з основних недоліків процедури банкрутства, врегульованої чинним Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", є неможливість забезпечити розгляд справи у стислі терміни, внаслідок чого доволі часто втрачається економічна ефективність процедури.

Проект закону спрямований на вдосконалення процедур банкрутства шляхом конкретизації термінів проведення цих процедур як для суду так і для учасників провадження у справі. Проектом Закону передбачено більш чіткий порядок провадження у справах про неплатоспроможність та введено механізми, які мають запобігти зловживанням процесом та необґрунтованому затягуванню справи.

Так, проект закону містить процесуальні норми, які встановлюють терміни здійснення апеляційного перегляду та передбачають особливості перегляду судових рішень, прийнятих за результатами попереднього засідання та засідання щодо розгляду вимог поточних кредиторів в апеляційному та касаційному порядку.

Новацією є введення так званого підготовчого періоду. Процедура укладення мирової угоди врегульована більш докладно, передбачено особливості її укладання в ході судових процедур, зазначено строки та умови її затвердження, форма мирової угоди.

Оптимізовані, взаємопов'язані та вдосконалені процедури, які застосовують у справі про неплатоспроможність, зокрема це процедура спостереження, процедура реструктуризації, ліквідація боржника.

Руслан Кальницький

Юридична компанія «Пруденс»

Як відомо, норми Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» поряд з процесуальними кодексами складають процесуальне законодавство України.

Наведене обумовлює особливу важливість та необхідність детального регламентування всіх процесів, що регулюються нормами такого Закону. Таким чином, при розробці законопроекту, виняткову увагу було приділено строкам, як одному з обов'язкових елементів будь-якого процесу.

При цьому, це відноситься до строків, що встановлені відносно кожного з дійових осіб процедур банкрутства: суддів, боржників, кредиторів, інвесторів, арбітражних керуючих etc.

Зрозумілим є те, що кожен з перелічених суб'єктів зацікавлений в регулюванні тривалості окремих процесів з урахування власних інтересів, що дуже рідко збігаються, а отже оптимальні строки для кожного з них є частіше за все майже протилежними.

В законопроекті була зроблена спроба знайти ту саму «золо-

ту середину», що б максимально враховувала інтереси кожного суб'єкту.

Також, слід зазначити, яким би досконалим не був Закон, в деяких випадках визначити оптимальний чіткий строк на окрему процедуру або навіть дію, є практично нездійсненним. Для вирішення цього питання є важливим передбачення законом можливості коректування строків в залежності від конкретних обставин справи, але, при цьому, з чітким та однозначним регулюванням порядку та підстав такого коректування.

Ще одним важливим аспектом ефективної роботи норм щодо встановлених строків є наявність у Законі чітких та зрозумілих наслідків недотримання тією чи іншою особою передбачених строків, в тому числі заходів відповідальності, адже без підтримки загрози застосування відповідних санкцій, будь-яка норма може виявитись на практиці суто декларативною, на яку не звертають належну увагу.

Анатолій В'язовченко

Національна профспілка арбітражних керуючих

Проведення справ про банкрутство містить як судові, так і позасудові процедури, які впливають на тривалість усього процесу ліквідації підприємства. Якщо нова редакція закону про банкрутство дозволяє виключити можливість затягування процедур шляхом нескінченних оскаржень, то деякі процедури, які впливають на перебіг процесу, залежать від рів-

ня компетентності та професіоналізму учасників процесу, і в першу чергу від арбітражних (судових) керуючих.

Нова редакція закону про банкрутство, розроблена робочою групою під егідою Фонду «Ефективне управління», містить норми, згідно яким діяльність арбітражних (судових) керуючих буде регла-

ментуватися стандартами та правилами, прийнятими самим професійним співтовариством, а саме СРО (саморегульована організація). Впровадження таких нормативно-правових документів, обов'язкових для застосування у практиці позасудового виробництва, дозволить виключити можливість маніпулювання строками з боку арбітражних (судових) керуючих.

Однак неможливо врахувати всі ризики затягування процедури ліквідації підприємства тільки виходячи із закону про банкрутство. У моїй практиці були випадки, коли призначення судово-бухгалтерської експертизи призвело до подовження ліквідаційної процедури на 2 роки, а передача об'єктів відомчого житлового фонду на баланс органів місцевого самоврядування - ще на 3 роки.

Нововведення законопроекту, спрямовані на заборону безконтрольного збільшення строків

У контексті всього вищесказаного постає цілком логічне питання: як новий законопроект вплине на бізнес та економіку в цілому? Порівняно з чинним законом він має багато переваг, адже забезпечить:

- ▶ Спрощення процесу відновлення платоспроможності та банкрутства і разом з цим мінімізацію можливості для затягування процесу.
- ▶ Перегляд багатоетапності процесу і по можливості, його спрощення.
- ▶ Аналіз підстави для припинення справи про відновлення платоспроможності.
- ▶ Фіксацію реальних часових обмежень для кожного «кроку» процесу відновлення платоспроможності/банкрутства.
- ▶ Спрощення та конкретизацію механізму ліквідації неплатоспроможних підприємств, платоспроможність яких не підлягає відновленню.

Склад робочої групи

Воропаєв Юрій	Комітет Верховної Ради з питань економічної політики
Акімова Ірина	Адміністрація президента України
Хорунжий Юліан Архипов Олексій	Державний департамент з питань банкрутства
Удовиченко Олександр	Вищий господарський суд України
Швидкін Андрій	Харківський обласний господарський суд
В'язовченко Анатолій	Національна профспілка арбітражних керуючих
Міхаліді Павло	Спілка кризис-менеджерів України
Максимов Олександр Федорець Ігор	Міністерство економіки
Бірюков Олександр	Інститут міжнародних відносин
Талан Леонід	Спілка арбітражних керуючих Придніпров'я
Осаволук Сергій Глуценко Сергій	Міжнародна фінансова корпорація (IFC), група Світового Банку
Сошенко Олексій Гребьонкін Андрій	Юридична компанія Clifford Chance
Бугримова Яна Кальницький Руслан Пелихов Олексій	Юридична компанія «Пруденс»
Кузнєцова Олена Дмитрієв Михайло	Компанія McKinsey & Company
Душутіна Олена Лобач Андрій	Фонд «Ефективне Управління»
Джунь В'ячеслав	Конституційний суд України (консультації)
Самойленко Вадим	Юридична компанія «Астерс» (консультації)

№1 Інвестиційний клімат та банкрутство: невидимий взаємозв'язок

№2 Процедура банкрутства: історія тривалістю в життя

№3 Боржник і кредитор: чиї інтереси важливіші?

№4 Мораторій: можливість маніпуляцій або необхідний захід?

№5 Реструктуризувати неможна ліквідувати. Де Закон поставить кому?

№6 Арбітражний керуючий: санітар чи мародер?

ФОНД
ЕФЕКТИВНЕ
УПРАВЛІННЯ

04053, Київ, вул. Кудрявська, 23-Ф
+38 (044) 501-41-00
www.feg.org.ua